

II
C. 26586
f. 193

26586, II, C. f.

Kmetica in grofinja

Grizelda.

Lep izgled
poterpežljivosti in ponižnosti vsem
ženam.

V Ljubljani, 1867.

Založil Janez Giontini, bukvar

24886, II, C. 1

Konigliche in Grossbritannien

GRAND

Isop ingled

hotebessivanti in postivnost vasm

konst.

W. Lubbock, 1867.

030054323

Small, faint text at the bottom, possibly a library or collection name.

Na Laškim, v deželi Piemont, leži pod visoko goro Vezul silno lepa grajšina, kateri je nekaj mest in mnogo lepih vasi podložnih, in se sploh imenuje „Saluciarska dežela“. Pervi grof, kateriga je bila ta grajšina, se je imenoval Valtar; mož lepe postave, pošteniga zaderžanja, mlad in bistriga uma je bil. Od mladosti pa je bil velik prijatelj lovstva, in sicer tako, da je vse drugo iz nemar pustil in se je za gospodarjenje svoje grajšine malo pečal. Tudi ni imel veselja oženiti se, ker mu je to čez vse na sercu ležalo, da je bil sam in sam gospodaril. Če so mu tedaj večkrat prijatli od ženitve govorili, jim je odgovoril: „Ne mika me, svoj nevézan stan prodati in ženo vzeti, ktera bi z mano gospodarila. Dokler sim neoženjen, storim, kar mi je ljubo; če sim pa oženjen, moram dostikrat storiti, kar žena hoče. Ako pa tega ne storim, imam nevoljno ženo in pa krég in prepír v hiši“.

Ker so podložni s tem ravnanjem svojiga gospoda nevoljni bili in silno želeli, da bi se grof oženil in komú svojiga rodú svojo grajšino zapustil, so se najumniši možjé posve-tovali, kaj storiti, da bi svojiga gospoda k

možitvi pregovorili. Šli so tedaj eniga dne vsi k grofu in prvi med njimi ga je tako le ogovoril:

„Milostljivi gospod: Vaša prijaznost nam stori serce, naravnost govoriti, kar imamo na sercu; in upamo tudi, da Vas naše govorjenje ne bo razžalilo. Ker nam je Vaše očetovsko serce tako dobro znano in vemo, kako dobrotljivi ste, se štejemo sréčne, de imamo tako milostljiviga gospoda, ki nas gospodari in varje. Pa še bolj sréčne se bomo šteli, če bomo Vas vedno med sabo imeli, in če ravno ne Vas, pa vunder Vaše zakonske naslednike, katerim bi mogli služiti in podložni biti. Rés je, de ste še mladi in terdni, pa tudi dobro véste, de pridejo leta, ktere to moč vzamejo in z njo tudi Vaše življenje. Zavolj tega Vas prosimo ponižno, de bi tako dobri bili, si gospo v zakon vzéti, de bi tudi po svoji smerti še v svojih otrocih med nami živeli in nas gospodarili. Če hočete tedaj našo prošnjo uslišati in nam to opravilo milostljivo prepustiti, Vam bomo tako gospodično poiskali, ktera bo po rodu, lepoti in čednostih za Vas najbolj pripravna“.

Na to je grof nekoliko pomolčal in prevdaril ta svét. Nazadnje je bila pa ljubézin do njegovih podložnih premočna in sklenil je, njih želje spolniti in rékel jim je tedaj:

„Ljubi prijatli! Vaša ponižna prošnja me prisili, jo uslišati in storiti, česar mi še nikolj ni mar bilo. Vedno sim sklep imel, sam ostati in v zakon ne stopiti. Zdaj pa podveržem

svojo voljo želji svojih podložnih, de spoznajo, de jih ljubim in kot oče ostati hočem. Ker se mi pa ponudite, mi nevésto priskerbéti, za to se Vam zahvalim in se hočem sam za-njo potruditi, in zaupam v Boga, v kteriga rokah leži zakonska sreča. On mi bo nevésto naklonil, ktera moji sreči in mojimu pokoju ne bo napotja delala in bo tudi Vaše želje spolnila.

Nasproti mi morate pa tudi obljubiti in svojo obljubo spolnovati, de bote tisto, ktero bom v zakon vzél, kot svojo gospó in grofinjo častili in ji podložni bili. Pa tudi naj ne bo nikogar med Vami, kteri bi se čez mojo volitev kdaj pertožil“.

Ta grofov odgovor je možé silno razveselil in pripravljeni so bili, gospodove želje spolniti. Obljubili so mu tadaj in v roko segli, de bodo tisti gospej, ktero bo izvolil, podložni in de se ne bodo v ničémur zoper njo pritoževali. Potem so šli vpokojeni od grofa in so komaj pričakovali kakošno nevésto jim bo pripeljal. On pa je več dni prevdarjal, ktero bi vzél in je nazadnje sklenil, nobene druge ne vzéti, kakor pohlevno deklico, ktera bi mu v vsim pokorna bila.

Ko je par tednov preteklo, in je grof dobro prevdaril, ktero deklico hoče vzéti, je zapovedal svojimu grajšinskimu oskerbovavcu, vse za prihodnjo poroko pripraviti. Še nihče ni vedel, ktera devica ima nevésta biti, in grof tudi ni hotel nikomur tega razodeti, desiravno so ga večkrat prašali. In vendar je bilo vse

po kraljevo pripravljeno in mnogo mnogo zlahtnih gospodov in gospej je bilo povabljenih.

Dan poroke se je bližal in še nihče ni vedel, kdo je nevesta. Med tim je pripravljaj grof zlatih perstanov in uhanov, lepih čevljev in poročnih oblačil, ktere je dal po drugi devici poméríti, ktera je bila njegovi nevesti po velikosti podobna. Ko je pa dan poroke prišel in se je povabljenih svatov mnogo nabralo, niso nikogar družiga pogrešali, kakor grofove neveste. Zavaljo tega se je vse čudilo in še misliti so začeli, ali jih morde grof za nos ne vódi.

Čas kosila je že prišel, stanice in mize so bile lepo napravljene in vse jedi pripravljene, pa vunder še ni bilo beséde slišati, ktera gospodična ima grofova nevesta-bití. Zavaljo tega so bili povabljeni svatje prisiljeni, grofa prašati, zakaj so bili povabljeni, ko ni nikjer neveste in tudi nihče ne vé, ktera de je. Grof pak jim je odgovoril, de naj zato ne skerbé, ker je nevesta že na poti; zavaljo tega naj se pripravijo ji naproti iti in jo spodobno sprejeti.

Potem so se zbrali vsi povabljeni gospodje in gospé in šli iz grada. Naprej je jezdaril grof kot ženin oblečen, za njim pa so se peljale gospé v kočijah, ki so nevestino obléko in vso drugo žensko lepotijo skrivaj sabo peljale. Ko so v prvo vas prišli, niso vedili kam naprej iti, ker še zaželjene neveste nikjer ni bilo viditi in ne izprašati. Pa vunder je bil

glas med njimi in v vasi, de hoče grof néko deklico tiste vasi v zakon vzeti. Zavoljo tega so se vse kmetiške dekleta tiste vasi zbrale, viditi, ktero si bo grof izbral.

V téj vasi, v kateri je malo ubozih kmetičev prebivalo, je bil eden z imenam Janikola, najubožniši med vsimi, kateri je imel eno samo hčer, kateri je bilo Grizelda ime. Uboga je bila sicer, pa zale postave, poštenega obnašanja in z mnogimi darimi od nature obdarovana. Ovčice svojega očeta je pasla in večidel je na polji bila. Ona je kuhala za malo družinico in do pozne noči je predla. Svojim staršem je bila vsa pokorna in rada je z njimi molila. To deklico je grof dostikrat mimo gredé vidil in dobro pazil na njeno zadržanje. Zavoljo tega je imel že davno resnično nagnjenje do nje in sklenil njo v zakon vzeti.

Ko so svatje v to vas prišli, je stala Grizelda pri vodnjaku in hitela je s svojim vercem damó, de bi z družimi kmeticami vidila, ktera med njimi bo nevésta. Ko je proti svoji hišici šla, ji pride grof naproti in reče: „Grizelda, kje je tvoj oče?“ Globoko se je priklonila in ponižno rekla: „Doma je, milostljivi gospod!“ „Naj pride k meni!“ je rékel grof. In ko je prišel, ga je prijel grof za roko, malo na stran peljal in mu rekel tiho:

„Vém, ljubi moj Janikola, de si pobožin in resničen mož, in de boš meni, kot svojimu gospodu, v vsem pokorin. Zato te prašam, ali mi hočeš svojo hčer Grizeldo v zakon dati

in ali hočeš mene, svojiga gospoda, za zéta iméti?“

Stari mož je ostermel nad tem govorjenjem in ni vedel, kaj naj na to misli ali reče.

Ko je pa grof hotel odgovor iméti, je rekel nazadnje ponižno: „Milostivi gospod, vstrašil sim se in ne vém kaj odgovoriti; rečem Vam pa, de zato, ker ste moj gospod, nič družiga nečem, kakor to, kar mojemu žlahtnimu gospodu dopade. Ako imate tedaj resnično željo, mojo hčer v zakon vzéti, se vam ne smém zoperstavljati“. In rekel je grof: „Pojdiva tedaj sama v tvojo hišo, de zvém voljo tvoje hčere in jo še več reči poprašam“.

Ko so svatje zvunej ostali in se silno čudili, je šel grof z očetam sam v hišo, prime hčerko za roko in reče: „Ker tvojimu očetu kakor tudi meni dopade, de boš moja žena, upam, de bo tudi tebi dopadlo, me v zakon vzéti“. Tù naj vsak pomisli, kako je ubogi deklici na to govorjenje pri sercu bilo. Tako se je vstrašila, kakor če bi se bilo nebo na-njo pogreznilo. Grof je spoznal, de se je vsa prestrašila, rekel ji je tadaj spét:

„Ne boj se, ljuba moja Grizelda, tebe sim izmed vseh žen zemlje za svojo ženo zvolil, in če v to dovoliš, se bom danes s tabo zaročiti dal“.

Na to je rekla deklica:

„Milostljivi gospod, prav dobro spoznam, de take časti prav nič nisim vrédna, pa vunder bi Vas zlo razžalila, če bi se Vam zoperstavila, ki ste moj gospod, ako je vaša

resnična volja in misel, mene ubogo kmetiško deklico za svojo služabnico vzéti“.

Rekel je grof: „Preden te v zakon vzamem, te prašam, ali si z voljnim srcem pripravljena, mi v vseh rečéh pokorna biti in se v ničémur ne moji volji uperati, tedaj, de boš vse, kar bom s tabo počél in začel, brez kisliga obraza, ali godernjanja storila?“

Grizelda je odgovorila:

„Milostljivi gospod, če bi me ta čast doletela, de bom vaša žena, Vam obljubim, de ne bom nič védno storila ali mislila, kar bi bilo zoper Vašo voljo, in Vi tudi ne bote nič storili ali zapovedali, kar bi z nevoljo storila“.

Te besede so grofu tako dobro dopadle, de je rekel: „Dosti mi je, če boš to storila, ne terjam več od tebe“. Potem jo je prijel za roko, peljal pred hišo, vsem pričujočim pokazal ter glasno rekel: „To je moja žena, ta je vaša gospa; to spoštujte in ljubite, in če me imate radi, imejte to še veliko rajši!“ Potem je ukazal gospém, ji kmetiško obléko sléči in nevestno obléči, de ne bo nič kmetovskega sabo prinesla. Gospé so jo na cesti obstopile, ji kmetiško obléko slekle in grofovsko nevestino oblekle in so jo tako lepo napravile, de je ni blo več poznati.

Ko so jo tedaj urno tako napravile, de je bila bolj grofinji kakor kmetici podobna, so jo gospé grofu peljale in mu jo kot grofovsko nevésto pokazale. Grof jo je sprejél kot svojo ljubo nevésto, ji je nataknil pripravljeni nevestini

perstan in se je z njo očitno pred vsem ljudstvom zaročil. Potem jo je ukazal na beliga konja posaditi in z veliko častjo in veseljem v svoj grofovski grad peljati. Ljudstvo je vkup derlo za njimi in je veselo vriskalo: „Bog živi Grizeldo!“ in ji je srečo vošilo za ta zakon.

Poroka je bila v grajski kapéli; pri ženitnini je bilo vse žametove volje in nikogar ni bilo, ki bi se nad to čudno poroko ne bil čudil in veselil. Zdelo se je pa tudi, kakor če bi bil Bog to poroko v nebesih sklenil in tej nevesti med vsemi drugimi tako čast naklonil, ker je pobožni Grizeldi take milosti in darove iz nebes poslal, de je bilo, kakor če bi ne bila v kmetovski hiši, temuč v kakim grofovskim gradu izrejena; zakaj tako lepo, pametno in umno in tako prijazno se je obnašala, de so jo vsi silno ljubili in častili. Ljudje, kateri so jo z mladiga poznali, so si komaj misliti mogli, de je bila hči uboziga kmeta Janikola. Tudi sta živela ta dva zakonska v taki edinosti in ljubézni, de nista nikolj eden drugiga le kolikaj razžalila in tudi svojim podložnim sta bila lep izgled pobožnosti.

Pervo leto še ni preteklo, ko je nova grofinja silno lepo hčerko povila. Njeni oče in vsi njeni žlahtniki so se serčno veselili. Samo njeni mož ni nič veselja razodeval, ker bi bil imel rajši sina. Nevoljin je bil. Blaga grofinja je spoznala, de njeni gospod nič več ni tako prijazin z njo, kakor je pred bil. Prizadevala si je z vso prijaznostjo njegovo serce pridobiti. Pa grof ni mařal za to in je

hotel tako zvestost svoje žene skušati. Ko je bilo tadaj dete odstavljeno, jo je poklical sam h sebi. Ves prijazin je bil sicer pa govoril je bolj oistro z njo:

„Véš, o Grizelda, kakošna si pred bila in kako si v mojo hišo prišla. Rad te imam, pa vunder imajo moji zlahtni prijatli nedopadajenje nad tabo in moji podložni nečejo, ker si uboga kmetica bila, tebi podložni biti, posebno pa, ker si hčerko rodila, ker bi vsi radi sina imeli. In če bi tudi sin bil, bi mu ne hotli podložni biti, ker bi ga sromaška kmetica rodila. Ker bi tedaj rad s svojimi prijatli in podložnimi mirno živel, se moram bolj po njih kakor svoji volji ravnati in v to vdati, kar je zoper moje želje. Tega pa nisim hotel brez tvoje vednosti storiti, temuč razodeti sim ti hotel in te tudi prašati, ali si še tistih misel, kakoršnih si bila v začetku zakona, ko si mi obljubila, de ne boš nič ne mislila ne storila, kar bi bilo zoper mojo voljo, in bi se tudi nad ničemur ne zmerdovala, kar bi ti ukazal ali kar bi s Tabo storil?“

Kaj mislite pač, de je pobožna grofinja na to govorjenje mislila ali odgovorila, nad katerim bi bilo tudi najstanovitniše serce ostermelo? S krepkimi besedami je rekla: „Vi ste moj milostljivi gospod in imate mene in mojo hčerko v oblasti. Storite tedaj z nama, kar Vam dopade. Saj Vam ne more nič dopasti, kar bi meni ne dopadlo, ker nič družiga iméti ne želim ali zgubiti se bojim, kakor samo Vas. Zakaj tako globoko sim Vas v

svoje serce vsadila, de Vas nič in tudi smert ne zamore iz serca izdréti. Vse je pred mogoče, kakor de bi se moje serce preverglo“. O kolika stanovitnost! Kako lep izgled potrpežljivosti pri tako prosti kmetici, nad katero se morajo vsi ljudje čuditi in po katerim bi se imele vse ženske ravnati. Grofa je pa ta odgovor tako v dušo zadel, de se mu je serce razpociti hotlo in se je komaj solz zderžal. Pa vunder se je po videzu prav stanovitniga delal in rekel ji je: „Ali ti gredó te besede od serca, se bo kmalo pokazalo, ko boš namreč vidila, de mora tvoje nedolžno dete svoje življenje dati“.

Ko je to izgovoril, je šel preč in de si ravno je bil v sercu ves žalosten, se je vunder po videzu prav stanovitniga delal. Poklical je svojiga najzvestejšiga služabnika in mu je dal to le povelje: „Pojdi k moji gospéj, tirjaj od nje malo hčerko in ako ti je ne da rada, ji jo vzemi s silo z rók. Reci ji naravnost, de sim jez zapovedal, de ji jo imaš uzéti, preč nesti in umoriti. Pazi pa oestro, kako se bo mati zaderžala in povedi mi potem natanko, kako se je zaderžala“.

Služabnik se je vstrašil nad tem poveljem in rekel je svojimu gospodu: „Žlahtni gospod, kaj je pa nedolžno dete storilo, de ga hočete umoriti? Ali v čem se je njegova mati pregrešila? Prosim Vas za božjo voljo, prizanesite ubozimu nedolžnemu otročiču in ne prelivajte svoje žlahtne kervi!“ Grof pa se je razserdil nad služabnikom in mu je rekel ježno: „Pojdi

in stori, kar sim ti ukazal, koj, če ne ti bom pokazal, kako imaš svojemu gospodu pokorin biti!“

Potem je šel služabnik h gospej in rekel ji je žalosten: „Milostljiva gospa, prav žalostne novice Vam prinesem; zakaj gospod so silno hudi na Vas, in oestro zapovedali, Vam otroka vzeti in rabeljnu nesti, de ga umori. Prosil sim za Vas in za Vaše déte, pa opravi nisim družiga nič, kakor gospoda sim silno razserdil“. Kdo bi ne mislil, de se bo blaga grofinja nad tem poveljem silno vstrašila in silno žalostna postala? Pa vendar ni bilo tako; junaško serce je razodela. Rekla je služabniku brez straha: „Ubogo dete je otrok našiga milostljiviga gospoda; stori naj z njim, kar ga je volja. Le vzemite in nesite ga njemu; zapovedal je tako in zoperstaviti se mu ne morem“.

Potem je vzela ljubo hčerko iz zibelke, jo prijazno pogledovala, potem serčno kuševala, nazadnje prekrizala in služabniku prijazno izročila, brez de bi solzico prelila.

Služabnik pa se ni mogel solz zderžati in začel je nedolžno jagniče tako milo obžalovati, de se je tudi stanovitni materi serce topiti začeti moglo. Zato je rekla: „Nesite jaderno ljubiga angeljčka od tod, de se moje serce ne bo o njegovim pogledu žalilo. Izročim ga z dušo in telesam usmiljenimu Bogu, kateri naj stori z njim po svoji božji volji“.

Vzel je služabnik slovo od nje in nesel hčerko očetu. Povedal mu je s čudenjem,

kako stanovitna je bila grofinja in kako rado-
voljna mu je dete izročila; še solze ni prelila
ne žalosti razodela; samo hčerko je prijazno
pogledovala, serčno kuševala, prekrižala in
potem izročila. Grof se je nad to stanovit-
nostjo silno začudil in reči si je mogel, de
je čednost njegove žene dosti večji, kakor je
mislil. Pa vunder je hotel njeno pokoršino še
dalje skušati in zvediti, kako bi se obnašala,
ko bi zvedila, de je njena hčerka umorjena.
Med tem pa ni imel nikakoršniga namena,
otroku kaj žaliga storiti. Hotel ga je drugam
skrivaj v rejo dati. Pravo sestro je imel v
Bolonii na Laškim, ktera je bila z grofami
Panicio zaročena. Tej je otroka poslati na-
ménil, de bi ga po njegovim stanu zredila.

Zavoljo tega je ukazal, otroka rahlo po-
viti, lepo v zibelko položiti in po imenovanim
služabniku svoji sestri poslati. Pisal je torej
sestri pismo, v kateri ji je vse povedal in jo
prosil, otroka zrediti in ga ne samo v vseh
rečéh podučiti, ki se njegovimu stanu spodo-
bijo, ampak tudi skerbno čuti, de nihče ne zvé,
čigav je ta otrok. Grofinja je hčerko svojiga
brata z ljubeznijo prevzela od služabnika, po
kterim mu je tudi pisala in obljubila, si vse
prizadjati, de bo hčerka dobro zrejena in tudi
njeni rod na skrivnim ostal. In kar je v pismu
obljubila, je tudi v djanji zvesto storila in otroku
je bila, kakor prava mati.

Blaga Grizelda med tem ni mogla zvediti,
kam je njena preljuba hčerka prišla, ker ra-
zun služabnika nihče nič ni vedel. Zavoljo

tega ni nič družiga mislila, kakor de je nedolžno dete umorjeno bilo. Desiravno jo je serce neizrečeno bolelo, vunder té žalosti ni nikakor razodela. S prijaznim obličjem je s svojim gospodom vedno govorila in tako zvestost in ljubezin mu je skazovala, kakor če bi se ji nič hudiga ne bilo zgodilo, tako, de se grof ni malo čudil, kako je mogoče, de more svoje edino dete tako lahko pozabiti in de še z zdihljejem svoje nesreče ne obžaljuje. Zavoljo tega jo je še bolj čislal in še bolj jo je ljubiti začel.

Pretekla so že štiri léta, kar je bila z njim zaročena in nikolj nista besede od svoje hčerke govorila. Grofinjo je pa Bog zopet požegnal in rodila je silno zaliga sinčika. Nad tem so se vsi prijatli in podložni silno veselili in obhajali so njegovo sréčno rojstvo z obilno pojedino. Posebno pa sta se veselila stari Janikola in njegova ljuba hči Grizelda, ker sta si mislila, de jo bo grof zdaj še bolj kakor pred ljubil. Pa to se ni zgodilo in pobožno grofinjo je zdaj še večí nesreča zadela, kakor popréd. Mladi gospodek je bil med tem dve leti star in odstavljen in vsaki, kateri je otroka vidil, se je čudil nad njegovo lepoto.

Grof je hotel stanovitnost svoje žene še bolj skušati. Šel je tedaj k nji in ji je rekel prijazno pa z žalostnimi besedami:

„Ljuba moja žena! mislil sim, de bova zdaj veselo živela in de bodo podložni zavoljo rojstva mladiga grofiča zadovoljni. Pa oh, še bolj godernjajo in še bolj me nadlegovajo,

kakor pred. Na ravnost pravijo, de nečejo Janikolovega vnuka za svojiga gospodarja spoznati in mu po moji smerti podložni biti. Ker od dné do dné huje godernjajo in hočejo iméti, de nej otroka s silo odpravim, me silijo, storiti, kar je zoper mojo voljo in zoper moje serce. Ker ne bo namreč, dokler otrok živi, ne mirú ne pokoja z njimi, ti moram nedolžno dete vzeti in skrivno umoriti. To sim ti hotel pred povedati, de bi te potem žalost ne premagala“.

To je bilo gotovo kaj tako hudiga, de bi bilo grofinji serce prebodlo. In vunder ni nič žalosti pokazala, in rekla je brez straha grofu: „Moj gospod, rekla sim in še rečem, de nič družiga ne želim in tudi želeti ne morem, kakor samo, kar mi Vi, moj gospod, zapovéste. Zakaj kakor sim o prihodu v Vaš grad svojo slabo obleko slekla in grofovsko oblekla; tako sim tudi vso svojo voljo in vse svoje nagnjenje slekla in Vaše oblekla. Kar hočete tedaj z mano in z mojim ljubim sinčkam storiti, to storite brez opore, ker se Vam kar nič ne bom vstavljala“.

Grof se nad neverjétno stanovitnostjo svoje žene ni mogel dosti čuditi. Nemogoče mu je bilo v žalosti še besedo govoriti. Šel je tadaj od nje in se je skrivaj milo jokal. De bi ta visoka čednost njene žene vsem ženam v izgled bila, je hotel svoj namen popolnoma doseči in jo vnovo v poterpežljivosti skušati. Poklical je torej svojiga služabnika k sebi, ga

poslal h grofinji in mu zapovedal, ji spet otroka vzéti.

Ker je služabnik vedel, de se otroku nič žaliga ne bo zgodilo, je še rajši povelje spolnil in ko je h grofinji prišel, ji je to le rekel: „Milostljiva gospa, saj že gotovo veste, zakaj de sim k Vam prišel, ker so Vam gospod že pred povedali, de morejo Vašiga mladiga gospodka umoriti dati. Zato mi ga dajte dobrovoljno, de ga tistimu izročim, kterimu sim pred šestimi leti tudi hčerko izročil. Prosim Vas pa, de si zavoljo tega preveč težkiga serca ne delajte in tudi meni ne zamerite, ker je moj gospod prisiljen, to zoper svoje serce storiti, in je moja dolžnost, mu v vsem pokoršino skazati“.

Pobožna grofinja se ni kar nič vstrašila, temuč brez de bi kaj rekla, je šla k zibelki, vzela svoje ljubo detice na roko, ga nekaj časa pogledovala, preljubo na svoje serce pritisknila, na rudeče ustica kušnila, prekrižala in služabniku dala rekoč: „Uzemi to nedolžno dete in nesi ga njegovimu očetu; upam pa, de se ga bo njegovo očetovsko serce usmilo in de bo morde še pot našel, ga smerti obvarovati. Ako bi se pa to ne moglo zgoditi, darujem to déte usmiljenemu Bogu, od kterega sim ga tudi prejéla“.

Z žalostnim srcem je vzel služabnik dete in ko je prišel iz stanice z njim, je začel britko jokati. Tako jokaje in zdihovaje pride k svojimu gospodu in mu pové z velikim pomilovanjem vse, kako krepkiga serca je bila

grofinja, ko mu je otroka izročila. Grof je zaslišal vse to z velikim čudenjem in serčnim usmiljenjem, in komaj je mogel svoje serce premagati, svoji ženi to žalost narediti. De bi pa njeno čednost vunder razglasil, je svoje serce premagal, svojiga sinčika tudi z očetovsko ljubeznijo kušnil in služabniku zapovedal, ga dobro varovati in njegovi sestri v Bolonio nesti. Pisal je sestri prijazno pismo in ji povedal, zakaj je svoji gospéj oba otroka vzel, in jo je lepo prosil, ju kakor grofovska otroka zrediti. To je sestra tudi zvesto storila in se dostikrat čudila, kaj bo njeni brat še dalje z njima storil.

Med tem je grof dostikrat s svojo ženo govoril in se večkrat svojih ljubih otrók opomnil. Pa vunder ni mogel toliko doseči, de bi bila le enkrat zdihovala ali žalostno obličje naredila. Ko je pa začel nedolžna otročička obžalovati, ju je tudi ona z njim obžalovala in kakor je bil on, tako je bila tudi ona. Ko je tedaj vidil, de je v vseh rečéh stanovitna in de je bila vsa njegove volje, ga je obšla želja, jo še dalje skušati in z njo nekaj storiti, zavoljo česar bi mogla žalostna biti.

Začne se namreč na videz nositi, kakor če bi se je bil že naveličal in de mu je prav žal, de jo je kot ubogo kmetico za ženo vzel. In tega ni na skrivnim delal, ampak očitno tako, de so vsi ljudje spoznati mogli. Kmalo so začeli tedaj v celim kraji glasno govoriti, de hoče grof svojo ženo popustiti in s papeževim dovoljenjem drugo vzeti, ktera mu je po

rodu in premoženji enaka. Začelo se je tudi godernjanje zavoljo obeh zgubljenih otrok, ker nihče ni vedel, kam sta prešla ali kdo bi ju bil vzel. Najbolj so pa grofa natolcovali, kakor če bi otroke s silo svoji ženi vzel in ju netel za svoja prava otroka spoznati. Ta gerda govorica tudi grofinji ni mogla prikrita ostati. Grof je skerbela, de so ji vse natanko povedali. Pa ni si dosti storila iz tega. Vse je voljno terpela in popolnoma božji volji izročila.

Ker vse to grofinje premeniti ni moglo, se je grof še druge zvijače lotil. Razširiti je dal, de bo koga v Rim poslal, svetiga očeta prosit, de bi mu privolil, svojo sedanjo ženo pustiti in drugo po svojim stanu vzeti, de bi se njegovi podložni ne spuntali in še zavoljo družih reči. De bi to še bolj razširil, je poslal eniga svojih narimenitniših služabnikov, sicer ne v Rim, ampak nekam drugam, in ko ga četert leta ni nazaj bilo, se je ta vernil in povsod trosil, de je v Rimu prošeno privoljenje dobil. To se je kmali v celi deželi zvedilo in je dalo veliki gospodi in ljudstvu veliko govoriti. Ko je pobožna Grizelda to zvedila, je sicer iz dna svojiga serca zdihovala; pa vunder se je vdala v božjo voljo; ji je izročila svojo reč in je s straham čakala, kaj bo grof z njo počel.

Kmali potem je poklical grof mnogo velikih gospodov k sebi, jih je po grofovsko gostil in jim pri kosilu povedal, kaj ima v namenu, rekoč, de je iz Rima privoljenje dobil, svojo ženo pustiti in se z drugo zaročiti. Za-

voljo tega jih je k sebi poklical, de bi pri ločitvi priča bili in jo poterdili. Ko so dovoljni bili, je ukazal služabnikom, to njegovi ženi povedati, in jo pred zbrane gospode pripeljati. To je moglo Grizeldo v serce žaliti, in z neizrečeno britkostjo je mogla svojo nesrečo obžalovati. Pa vunder ni dala nič žalosti viditi; stanovitna in terdna je bila. Ko so jo v stanico pripeljali, je sramožljivo pred gospodo stala; potem ji je pa rekel grof:

„Ljuba moja Grizelda! Desiravno sim bil dozda j tvoje zveste ljubezni prepričan in sim te tudi kot svojo pravo ženo posebno ljubil; moram vunder po božji posebni volji to svojo ljubézen od tebe odverniti in jo drugi dati. K temu me pričijoči moji prijatli silijo in tudi sveti oče privolijo, de, ker nisi moje enakosti, tebe zapustim in namest tebe drugo, ki je moje enakosti, vzamem, de po moji smerti pravi dedje mojo grofijo posedejo in prevzamejo. Zavoljo tega ti povem to priča téh gospodov in ti odpovém s tem najini zakon. Zavoljo tega imaš še to uro mojo hišo zapustiti in nimaš nič več seboj vzeti, kakor si sabo prinesla“.

Te besede so bile za-njo gotovo britkejši kakor nóž in gotovo bi bile najmočnejši ženo poderle. In čuditi se mora vsak človek kako je grof s svojo ljubo ženo tako terdo ravnal in jo je tako skušati mogel. Kaj pa mislite, de je poterpežljiva Grizelda grofu na to odgovorila in kako se je priča imenitnih gospodov obnašala? Prav nič ni svojiga obličja spremenila, temuč rekla je ponižno:

„Milostljivi gospod, spoznala sim vselej, de je med Vami visokim gospodam, in med mano ponižno kmetico velik velik razloček. Zavoljo tega nisim nikoli mislila, de sim Vaša žena ampak vaša služabnica. In desiravno ste me v tej grofovski hiši za veliko gospo naredili, vunder pričam pred Bogam, de sim vselej dekla bila. Zavoljo tega se zahvalim zavoljo velike časti, ki ste mi je, brez de sim jo zaslužila v tej hiši skazovali, Bogu in Vam, sicer pa sim pripravljena, z mirnim srcem v revno kočjo svojiga očeta se verniti in ondi svoje leta preživeti, kjer sim svojo mladost preživela. Pa vunder se imam za srečno vdovo, ker sim bila žena tako imenitnega grofa. Prihodnji gospej se bom rada umaknila in ji vošila iz celiga serca, de bi gospod bolj srečno z njo živel, kakor je z mano. Ker mi zapoveste, ne več sabo vzeti, kakor kar sim prinesla, si lahko mislim, de nesmem več sabo vzeti, kakor svojo zvestobo in golost. Ako mi tedaj po svoji volji zapoveste, sim pripravljena, ubogati, in vse kar imam, Vam pustiti“.

Ko je to izgovorila, se je začela priča vseh gospodov slačiti do srajce. Nazadnje je tudi še poročni perstan z persta snéla, ga grofu podala ter rekla: „Gola sim prišla iz očetove hiše, gola se hočem tudi verniti. Samo to vas prosim, mi srajco pustiti, de život pokrijem“.

Vsem pričujočim so stopile solze v oči in tudi grofovo serce je bilo tako premagano, de ves solzen nobene besedice ni mogel z njo prego-

voriti, ne je v taki revšini pogledati. Pa vendar se je tako stanovitniga kazal, de ji ni nobenega usmiljenja dal. V sami srajci je mogla iti. Nad to terdoserčnostjo grofovo so se vsi gospodje čudili in nevoljni so bili, kjer je tako gerdo s svojo ženo ravnal. Z njo pa so imeli tako usmiljenje, de tega ravnanja niso mogli dalje gledati, in s solznimi očmi so šli iz grada.

Tako je šla uboga Grizelda skoraj naga, bosa in gologlava iz grada in vsi grajski posli so šli žalostni in jokajoči za njo. Vsi so jo zavoljo njene ponižnosti čislali. Zavoljo tega se niso mogli potolažiti, de so mogli tako ljubezljivo gospó in mater zgubiti. Desiravno stanovitna Grizelda zavoljo svoje nesreče ni žalostna bila, se vunder zavoljo usmiljenja, ktero so z njo imeli, ni mogla solzam vbraniti. Njeni oče in vsi sosedje so to revšino kmali zvedili in so prišli z pomilovanjem ji jokaje naproti. Žalostni Janikola je objel svojo hčer in v joku ni mogel ne besede z njo govoriti. Ona pa si je svoje solze obrisala in rekla:

„Ne bodite toliko žalostni, oče, zavoljo moje nesreče, ampak pomislite, de se to vse ni brez volje božje zgodilo“. Ubogi starček pa je rekel: „Oh preljuba moja hči, ali bi se mi ne razpočilo moje serce, ko te tako révno vidim, in vem, de si brez svoje krivice v to revšino prišla? O kako goljufna je ljubézen našiga grofa, kteri te ni zavoljo nič družiga hotel v zakon iméti, kakor de bi te žalil! Oh ta ženitev mi ni nikoli k sercu šla, ampak bal sim se vedno tega, kar moram zdaj v svojo

največi žalost skusiti. Potolaživa se pa vunder z nagim Kristusam, in veseliva se toliko več, ker ni, de bi to nesrečo zavoljo najiniga slabiga zaderžanja prestati mogla, ampak zavoljo najiniga uboštva in niskega stanú“.

In peljal je stari oče svoje zaverženo hčer za roko v svojo leseno kočo in ker je v srečo njene oblačila, ktere je pred poroko slekla še dobro hranil, ji jih je prinesel in oblekla se je va-nje, kakor je pred po kmetovsko oblečena hodila. Ostala je tudi več dni poterpežljiva in ponižna pri svojim očetu in se ni pritožila z nobeno besedo, ne čez grofa, ne čez svojo nesrečo.

Grof pa, kateri je zdaj svojo ljubo ženo dosti skusil in brez nje dalje ni mogel prestati, je poslal kmali služabnika k svojimu svaku, grofu Panizi, s prošnjo, de nej urno s svojo sestro in z otrokoma k njemu pride. Med tem je pa razširil, de njegova nevesta že pride in de se bo v nékih dnevih z njo poročil. To so kmali v celi deželi zvedili in pripravili so se za novo ženitvo. Svatje so bili tudi že povabljeni in dan preden je grof Panizi prišel, v gradu zbrani. Potem je ukazal grof Valtar svojo prvo ženo Grizeldo k sebi poklicati in ko je voljno prišla, ji je rekel:

„Grizelda, zvedi, de je moja nova nevesta že na poti in de se bom jutri z njo poročil, zavoljo tega osnaži hišo, kolikor moreš, in pripravi vsega, kar je v postrežbo gostov!“ Grizelda je odgovorila. „Rada, rada, storim to, milostljivi gospod, in v posebno čast si

štejem, de Vam smem streči. Dokler bom živa, Vam bom rada služila, ker je to moja dolžnost zavoljo mnogih prejetih dobrót“. Ko je to izgovorila, je vzela metlo, pomela vso hišo, napravila postelje in vse pospravila, kakor je bilo treba.

Drugi dan popoldne ob treh pride grof Panizi z domišljevano novo nevesto. Grof Valtar in vsi povabljeni gostovi so jima šli naproti. Sprejeli so se z velikim veseljem in vsi so novi nevesti srečo vošili. Ta je bila gospodičina silno lepe postave, pa silno mlada po letih in životu; komaj dvanajst let je bila stara in še ne za možitev. Ker je pa grofu dopadla, je mogla tudi vsem svatam dopasti, kateri so jo kot novo grofovo nevesto pozdravili.

Peljali so tedaj mlado nevesto z veliko častjo v grad. Vsaki hlapec in vsaka dekla je mogla k nji iti, ji srečo vošit. Ker je tudi Grizelda takrat v gradu bila, je šla tudi najposlednja v svojih razterganih oblačilih k nji, je padla pred njo na kolena, ji kušnila roko in v prihodnji zakon srečo in žegen božji vošila. Potem so šli h kosilu vsi svatje, Grizelda pa je na mizo nosila in stregla.

Grof se je dosti dolgo nad njeno neizrečeno poterpežljivostjo in ponižnostjo čudil, zavoljo tega je hotel njeni revšini konec storiti in jo po dolgi žalosti razveseliti. Zavoljo tega je rekel, ki je kot skerbna Marta delala, tako le: „Kako se ti zdi, Grizelda moja nova nevesta?“ „Se ve de“, je odgovorila Grizelda, „mislim, de se ne more bolj lepa in poštena

najti. Zavoljo tega vam vošim iz celiga serca srečo in žegen božji; mislim pa tudi, de se ji ne bo tako slabo godilo, kakor se je Vaši prvi nevesti. Una je bila preveč kmetiška, ta pa je žlahtne kervi in ne bo se ji bati, de bi jo kdaj zapustili“.

Grof se ni mogel dalje zderžati, svojo pobožno ženo potolažiti. Rekel ji je tedaj: „Poglej pa dobro to mojo nevesto, in poglej jo dobro, če je ne poznaš morde“. Grizelda jo je stermo gledala, pa je ni mogla spoznati. Rekel je grof: „Ali ne poznaš več svoje hčerke, ktero si pred dvanajstimi leti povila?“ Grizeldo je mraz spreletel, ko je te besede slišala, in vedila ni kaj bi mislila ali rekla. Grof je rekel dalje: „Preljuba moja Grizelda, ne vstraši se teh mojih besedi; ta moja nova nevesta je moja in tvoja hči, in ta mladi gospod je moj in tvoj sin, in ti si moja edina izvoljena in preljuba žena, razun ktere nisem nobene druge imel ne želel“.

Ko je to izgovoril, je vstal od mize, najpervo svojo Grizeldo objel, potem pa svoja dva otroka in kušnil jih je vse. Grizelda pa se je tako začudila, de skoraj ni vedila, kaj se ji godi in njeno serce se je tako veselja napolnilo, de je notranje sladkosti skoraj omedlela. Ko se je pa nekoliko zbrihtala, je objela svojo hčerko, potem pa svojiga sinčika, in rekla od solz veselja oblita: „Zdaj rada veselo umerjem, preljuba moja otroka, ker vaji spet vidim, in zdaj, ko sim vaji že davno mrtva mislila, spet živa in zdrava imam. Češena bodi

božja dobrota, ki vaji je obvarovala in zdaj spet vesela nazaj dala!“

Ko se je tako svojih otrok veselila, je je dal grof njene naj lepši oblačila prinesiti, kmetiške sleči in jo prelepo obleči in olišpati. Ko je bila kot grofovska nevesta napravljena, so jo peljale gospé k grofu, kateri jo je z vso prijaznostjo sprejel. Tù so stali vsi svatje okrog nju in vsi so se v serčnim veselji čudili. Grof pa je držal svojo preljubo za roko in rekel je priča vseh:

„Preljuba moja žena, Grizelda! pričam tù pred Bogam in vsemi pričujočimi, de se vse to, kar sim z Vami storil, ni iz hudobne volje, ampak iz dobrega namena zgodilo, de sim namreč Vašo veliko poterpežljivost skusil in Vaše velike čednosti svetu razodel. Našel sim pa, da ste bolj pobožni, kakor sim si mogel misliti in mislim, de je ni v celim kraljestvu več Vam enake. Ker sim Vašo čednost spoznal, Vas ne bom več skušal, temuč ostal bom Vaš zvesti mož, ja ponižni služabnik. Najina preljuba dva otroka, ktera sim Vam več časa vzel, Vam dam zdaj dobro rejena nazaj, de se ju, ktera ste že kot mrtva objokovali, zdaj popolnoma razveselite. In ker je vse za ženitnino pripravljeno, se hočem z Vami z noviga zaročiti in z zvezo večne ljubezni zvezati“.

Potem ji je nataknil perstan na perst in obljubil zopet zakonsko zvestost. Tudi duhoven ju je požegnal in poročil ju je, tako reci, še enkrat „ja!“ Vsi pričujoči so jima spet srečo in žegen božji vošili in veselili so se bolj, kakor

pri prvi poroki. Grof je ukazal tudi njeniga očeta, stariga Janikola k ženitvini poklicati in kot svojega očma lepo obleči. In desiravno ga pred skorej ni veliko obrajal, ga je vunder zdaj zlo častil. Pri sebi ga je obderžal v gradu, z njim je jedel in imel ga je, kakor svojiga očeta. Hčer, ktero mu je Grizelda rodila, je dal imenitnemu grofu v zakon; svojimu sinu pa je zapustil vse svoje grajšine in premoženje. Še mnogo lét je živel s svojo ljubo Grizeldo mirno in srečno in v veliki časti jo je imel zavoljo njenih lepih čednost.

Ravno tû so tudi na svitlo prišle in se po pristavljeni ceni dobivajo:

Vjetnik na galeji. Lepa in podučjenja polna povest s pristavkom življenja sv. Vincenca Pavlana. 6-kr.

Hildegardija, zveličana; dvakrat po nedolžnim v smert obsojena cesarica. Legenda poleg nemškiga. 6 kr.

Bojtek ali pravlica od viteza v drevo vpreženega. Prijetno in kratkočasno branje. 6 kr.

Življenje svetiga mladenča Alojzija Goncaga. Spisal v nemškem častitljivi gospod fajmošter Franc Adam Šmid. Z eno podobšino. 8 kr.

Oče grof Radecki, c. k. Maršal. Popisal Fr. Malavašič. Z jeklorezom. 12 kr.

Sveta devica in dekla Cita. Posebno vsem poslam in kersauskimu ljudstvu sploh zgled v posnemanje postavljen. Iz nemškiga ranjkiga pospoda Korbiniana Antonija Riedhoferja. 8 kr.

Življenje svete device Terezije. Poslovenjeno v spodbudovanje slednjimu, zlasti tistim ženskiga spola, ki so njeniga imena. S perstavkom nekterih koristnih molitev. Z eno podobo. 8 kr.

Erazem iz Jame. Povest iz petnajstiga stoletja. Poleg verjetnih pisem. Spisal Fr. Malavašič. Z eno podobšino. 8 kr.

Hirlanda, bretanjska vojvodnja, ali zmaga čednosti in nedolžnosti. Naukapolna povest za starost in mladost. Poslovenjena iz pisem Krištofa Šmida. 12 kr.

Sveti Juri, serčni vojšak. Serčnim slovenskim mladenčem spisal L. J., duhoven. 8 kr.

